

tilbakeblikk og utsyn

Du kan lese om blant annet dette:

- ▶ Glad for å klare seg selv side 4-5
- ▶ Ufør og i jobb side 10
- ▶ 111 år med trygdeetaten side 16-17
- ▶ Navigator Saglie side 18-19

ÅRSBERETNING FOR RIKSTRYGDEVERKET 2005

Ketil Bjørnstad

ETTER SLAGET

Trygdeetaten

Utgiver:
Rikstrygdeverket
Oslo, april 2006

Ansvarlig redaktør:
Trygdedirektør Nanna Stender

I redaksjonen:
Lise Jørenn Grøndahl Berg
Hans Petter Bergli
Tove Bø Laundal

«Tilbakeblikk og utsyn» legges
ut på trygdeetaten.no

Adresse:
Rikstrygdeverket
Postboks 5200 Nydalen
0426 Oslo

E-post:
rtv@trygdeetaten.no

Telefon
22 92 70 00

Design:
Dinamo PR

Foto:
Erik Thallaug
Getty Images

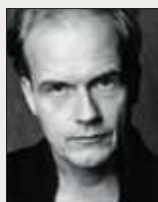
Trykkeri:
Stavanger Offset

Opplag:
5000

ISBN:
82-551-1107-7

Som en rød tråd i årsberetningen 2005 fra Rikstrygdeverket finner du en spesialskrevet novelle av Ketil Bjørnstad. Vi ønsket en betraktning utenfra på våre ordninger og bruker novellen som ramme til å belyse ulike områder innen trygdeetaten: familieområdet, arbeid og inkludering og pensjonsområdet.

Ketil Bjørnstad, «Etter slaget»

Forfatter Ketil Bjørnstad har skrevet novellen "Etter slaget" til denne historiske utgaven av Rikstrygdeverkets årsberetning. Hans viktigste budskap er at et liv har en verdi uansett.

– Det var en veldig uvanlig og derfor spennende henvendelse. Vanligvis oppstår ikke skjønnlitteratur på denne måten, men jeg fikk frie hender til å vinkle temaet, og da følte jeg det som en utfordring, et mulig steg videre i mitt forfatterskap. Dessuten er novelleformen det vanskeligste som fins, sier Ketil Bjørnstad.

Han fikk ideen til novellen nesten med det samme.

– Jeg har vært nær innpå slagpasienter hele mitt liv. Det er lite som i større grad minner oss om hvor skjørt dette livet er. Jeg husker en venninne av meg sa, rett etter at hun hadde mistet sin aids-syke venn. "Det var så lite igjen av ham til slutt, men han var tross alt i live. Selv det svakeste tegn på liv er så ufattelig mye mer enn døden." Slik tenkte jeg også da jeg skrev. Uansett hva som rammer oss, klamrer vi oss til livet, og syke mennesker kan bety så mye mer for sine omgivelser enn de kanskje tror.

– Hvilke tanker gjør du deg om velferdssamfunnet i Norge?

– Velferdssamfunnet må bygges med følelser, engasjement og forpliktelse. Først DA har begrepet noen mening. Men vi har jo en gedigen sjanse, fordi vi har pengene. Det er pussig, når man ser på "store sterke far" på andre siden av Atlanterhavet, hvor svakt trygdesystemet er utviklet der borte. Sånn sett er Norge i en unik posisjon.

NÅR LIVET ENDRER SEG – TRYGDEETATENS ØKONOMISKE ORDNINGER

Farvel og velkommen

Det er med en viss ydmykhet og stor porsjon stolthet at jeg skriver denne lederen til den aller siste årsberetningen fra Rikstrygdeverket.

Vi ønsker at "Tilbakeblikk og utsyn" skal være nettopp det: Gi et lite historisk tilbakeblikk på trygdeetatens historie, og gi utsyn framover mot NAV.

Vi er svært fornøyde med at forfatter Ketil Bjørnstad ville hjelpe oss med å synliggjøre våre tjenester gjennom en litterær tekst: Han har skrevet en novelle spesielt for denne årsberetningen.

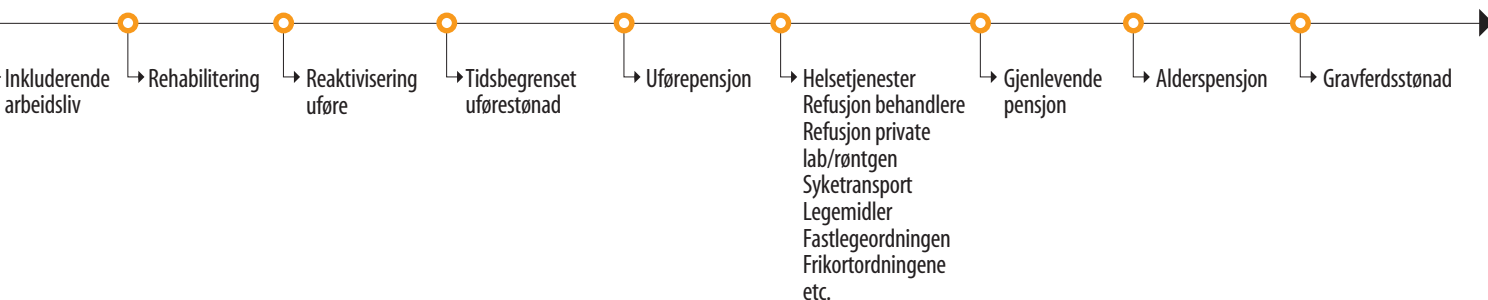
Vi har bak oss 111 år med trygd i Norge: I 1895 kom den første trygde-loven, ulykkesforsikringsloven, og Riksforsikringsanstalten ble opprettet for å administrere den. Mange trygdekroner er utbetalt fra trygdekassen siden den gangen. Og etaten har utviklet seg fra en regelfokusert pengeforvalter til en serviceerklært etat med et målrettet fokus på samfunnsmål og brukerorientering, veiledning og oppfølging mer i fokus.

Jeg håper vi blir husket som en etat som satte brukernes behov i fokus og jobbet helhjertet for å gi dem best mulig tjenester.

Nå legges snart trygdeetaten ned, men folketrygdloven, tjenestene og våre medarbeideres gode kompetanse lever videre: Fra 1. juli 2006 kan vi ønske velkommen til en ny etat som overtar etter trygdeetaten og Aetat. Den nye arbeids- og velferdsetaten, NAV, skal sørge for flere i arbeid og aktivitet og færre på stønad. Dette skal vi klare ved å jobbe på nye måter, sammen med kommunene. Det vil ta noe tid før brukerne vil møte den samlede nye forvaltningen på sitt hjemsted.

NAV er mange reformer i ett: en velferdsreform, en kompetansereform og ikke minst en brukerreform. Vårt mål er at brukere, som tidligere måtte henvende seg til flere etater, nå skal få et samlet og helhetlig tilbud på ett sted – i NAV-kontoret. De brukerne som trenger det mest skal få tettere og bedre oppfølging. Tilbudet skal gjøre hverdagen enklere og veien til arbeid kortere.

Nanna Stender
tryggedirektør

Glad for å klare seg selv

De fleste enslige forsørgere ønsker å tjene egne penger, slik at de kan forsørge seg og sine. Annika Meltzer, som er enslig forsørger, fikk økonomisk støtte til utdanning fra trygdeetaten. I dag jobber hun som miljøterapeut ved Oppsal bofellesskap.

Annika Meltzer er glad for støtten til utdanning fra trygdeetaten. Det gjorde det mulig å kombinere utdanning med aleneansvaret for datteren.

«Hvor er jeg? Hvor kommer jeg fra? Hvor skal jeg?»

Annika Meltzer var alene med ansvaret da datteren ble født i 1998. Hun valgte å være hjemme de første tre årene. I denne perioden fikk hun overgangsstønad og kontantstøtte. Hun hadde god tid til å tenke på fremtiden, og så fort at det å være aleneforsørger vanskelig lot seg kombinere med jobben i utelivsbransjen.

– Jeg er veldig glad for den økonomiske støtten jeg fikk til studiene, sier hun.

I 2001 begynte hun på treårig Ergoterapiutdanningen på Høyskolen på Bislet, med utdanningsstønad fra trygde-etaten. Utdanningsstønad gis for å dekke utgifter til nødvendig utdanning eller opplæring slik at man skal kunne forsørge seg selv.

Støtten var avgjørende

– Utdanningstøtten var avgjørende for at jeg skulle få meg utdanning. Uten den hadde jeg måttet jobbe, noe jeg ikke hadde klart å kombinere med utdanning og aleneansvaret, sier Annika Meltzer. Ved siden av stønaden tok hun også opp noe lån for at hun og datteren skulle klare seg.

Meltzer jobber nå som miljøterapeut ved Oppsal bofellesskap. Hun jobber turnus, og moren hennes trår til når hun jobber kveldsskift. De andre dagene er datteren i skolefritidsordning (SFO) etter skolen.

Annika Meltzer får stønad til SFO og bidrag i tillegg til barnetrygden.

– Hvor mye du får i stønad til barne-tilsyn, eller om du får, er avhengig av inn-tekten din. Det høres ut som om jeg får mye støtte, men det blir litt feil, bidraget jeg får er ikke så stort, sier hun.

Mye papirer

– Kontakten hun har hatt med trygde-kontoret har stort sett vært positiv, men det er mye papirer og egenerklæringer som må fylles ut, sier hun.

Hun tilføyer fort at det kan hun jo på en måte forstå. – Det må jo være en kontroll på hvem som får hva, sier Annika Meltzer.

ETTER SLAGET

Ketil Bjørnstad

Da skjedde det igjen, slik det hadde skjedd så mange ganger før den siste tiden, at Einar stirret rundt seg, desorientert, og måtte spørre seg selv: **Hvor er jeg?**

Hvor kommer jeg fra? Hvor skal jeg? Og han tenkte ikke på de store ting, på Gud og døden og frykten for den. Han tenkte på det nære, det helt konkrete, som hvordan han hadde kommet seg ut i denne parken og hvem som hadde fulgt ham, for han visste jo nå, uten å måtte reise seg for å få det bevist, at han ikke lenger kunne gå ved egen hjelp. Han trengte at noen støttet ham, slik hans egen far hadde blitt støttet av en hvitkledd dame fra en institusjon han hadde glemt navnet på. Men faren hadde vært gammel da det hendte. Selv var han ikke gammel, det visste han, der han satt i parken i en by han plutselig husket navnet på, og kjente en stille takknemlighet ved akkurat det. Han stirret på hendene sine. De var ikke så rynkede som farens hender hadde vært. Gamle menn var enda mer besværlige, tenkte Einar, som om han ønsket å døyve sin egen angst med minnene som alltid flommet opp i ham, uansett hvor desorientert han følte seg; gamle menn, som hans far, hadde denne staheten, den nesten altfor sterke viljen, som var blitt meningsløs, fordi den ikke lenger kunne brukes til noe annet enn å . . .

Flere forsørger seg selv

For å motivere enslige forsørgerere til å komme i arbeid, ble vilkårene for rett til stønad som enslig forsørger endret i 1998, med en overgangsperiode frem til 2001. Endringen bestod i at overgangs-

stønnen ble forhøyet, mens stønadstiden ble forkortet. Hensikten var å bedre enslige forsørgeres økonomi, og få flere eneforsørgerere til å bli selvforsørget ved arbeid eller utdanning. Reformen har

slått positivt ut. Mange av brukerne er fornøyde, antall mottakere av overgangsstønad er redusert med en tredel, og andelen enslige forsørgerere som er i arbeid eller utdanning har økt.

«Hun levde, hun lo, til tross for det forferdelige som hadde hendt?»

Ordninger for enslig forsørgerer*):

- Overgangsstønad
- Stønad til barnetilsyn
- Utdanningsstønad
- Tilskudd til flytting for å komme i arbeid.
- Utvidet barnetrygd

Ordninger for alle:

- Barnetrygd
- Kontantstøtte
- Bidragsforskudd

*) Ett vilkår som gjelder for alle ytelsene, er at den enslige forsørgeren ikke har vært samboer i ekteskapslignende forhold i minst 12 av de siste 18 månedene. Når den enslige har vært samboer i 12 måneder, skal ytelsene som enslig forsørger opphøre fra måneden etterpå.

Andelen eneforsørgerere som er i arbeid (i forhold til eneforsørgerere med overgangsstønad og/eller stønad til barnetilsyn):

	1997 (per 31.12)	2005 (per 31.12)
Aktive i alt	71,9 %	79,5 %
Under utdanning	13,6 %	15,0 %
Overg.st. og fradrag for inntekt	33,3 %	31,0 %
Bare stønad til barnetilsyn	24,9 %	33,5 %

Færre med overgangsstønad

Antall mottakere av overgangsstønad er redusert med nærmere 40 prosent siden 1997. Den store nedgangen kom i 2001 (etter at overgangsperioden tok slutt).

Motivasjonskurs

Trygdeetaten holder motivasjonskurs for enslige forsørgerere og unge gjenlevende, uførepensjonister, personer på tidsbegrenset uførestønad og andre stønads-mottakere som har vært lenge vekk fra arbeidsmarkedet. Formålet er å hjelpe folk til utdanning og jobb. Motivasjonskursene holdes i regi av fylkestyrgdekontorene.

n **Menn med fødselspenger**

Ca. 35 000 menn fikk fødselspenger i 2005. Det er en økning på ca. 10 000 fra 1996. Utviklingen viser en økning i andelen menn som tar ut fødselspenger i 21 dager eller mer.

n **Kvinner med fødselspenger**

Antall kvinner med fødselspenger har vært relativt stabilt opp gjennom årene, og er ca. 48 000 i 2005. De fleste kvinner (ca. 75 prosent) tar ut fødselspenger med 80 prosent av full lønn. Aldersmessig er andelen kvinner over 30 år økende.

n **Fars rettigheter utvidet**

Fedre som tar ut fedrekvoten av fødselspengene har fra 1. januar 2005 rett til full lønnskompensasjon basert på egen stillingsandel. Tidligere ble fedrekvoten redusert etter morens stillingsdel før fødselen, dersom mor arbeidet i deltidsstilling mellom minimum 50 prosent og maksimum 75 prosent av full stilling. Mors stillingsandel før fødsel vil ikke lenger ha noen betydning for størrelsen på fars lønnskompensasjon når fedrekvoten avvikles. Øvrige vilkår er uendret, slik at begge foreldrene fortsatt må fylle vilkårene for rett til fødselspenger, og mor må ha arbeidet i minst 50 prosent stilling for at far skal ha rett til fedrekvoten.

Fra 1. juli 2005 ble fedrekvoten utvidet fra fire til fem uker. Hele stønadspærioden utgjør etter dette 53 uker med redusert sats og 43 uker ved full sats.

n **Fødselspengekalkulator på trygdeetaten.no**

Fødselspengekalkulatoren på trygdeetaten.no er et hjelpemiddel for foreldre som vil se hvilke muligheter som finnes når de skal planlegge sin fødselspermisjon. Her får mor og far en veiledende beregning av hva de kan få utbetalt i fødselspenger, og i hvor mange dager.

Beregningsreglene for fastsettelse av fødselspenger kan ikke fullt ut ivaretas av en kalkulator, fordi deler av fastsettelsen baseres på skjønsmessige vurderinger.

Kalkulatoren vil bidra til å øke foreldrenes bevissthet om ulike valgmuligheter de har til å fordele fødselspengene og stønadspærioden mellom seg.

- • • skape besvær for omgivelsene, for hans kone, for hans barn og for det offentlige hjelpeapparatet. "Hjelpeapparatet!" hadde faren fnyst, den første gangen han hadde falt i trappen og ikke klarte å reise seg igjen. "Jeg trenger ingen flere apparater i mitt liv! Jeg klarer meg selv. Det har jeg alltid gjort!" Men det gjorde han jo ikke. Han klarte ikke å tjene penger lenger, og han klarte ikke å stille seg selv. Dette med pengene var ikke så viktig, for han hadde alderspensjonen og alt det andre som gjorde at han fortsatt kunne bo hjemme, men at han ikke kunne ta på seg sine egne bukser uten at hans kone eller disse fremmede menneskene blandet seg inn i hans mest intime anliggender, kunne han ikke fordra.

Nei, tenkte Einar, der han satt i parken og stirret på datteren og de andre barna som lekte borte ved klatrestativet, slik ville han ikke bli, ikke så gammel og sta. Da kunne det heller være samme. Men det stakk i ham da han tenkte det.

Han trakk pusten i dype drag. Barna lekte i det skarpe lyset.

For bare noen dager siden hadde de hatt luer, og det hadde ligget sneflekker på fortauene. Våren var kommet. Det gledet ham at han fortsatt visste forskjellen på vinter og vår, sommer og høst, ungdom og alderdom. Der borte i hjørnet av parken lekte Anna, hans datter på fire år. **Hun levde, hun lo, til tross for det forferdelige som hadde hendt.** Det var derfor han satt der i parken, for å kunne se på henne, for at hun skulle vite at pappaen hennes så på henne, i lunsjpausen. Det var jo her han satt hver dag, tenkte han. Hvordan kunne han falle ut av seg selv på den måten han nettopp hadde gjort? Og ennå var ikke alle biter i puslespillet på plass igjen. Det var Tordis som - der husket han henne endelig! - hadde insistert på at han skulle ta denne jobben på det lille hustrykkeriet som lå like ved barnehaven, slik at Anna kunne ha glede av ham i denne korte timen midt på dagen. "Glede av ham", tenkte Einar, med et smil. Det var så typisk Tordis å finne det positive i alt. Selv da han lå der i sengen på sykehuset, og legen for første gang brukte ordet slag, prøvde Tordis å tenke lyst om det som hadde skjedd. "Dette må vi kunne kalle ekte kjærlighet, Einar," hadde hun sagt med en liten latter. "Hvis du ikke hadde bekymret deg så mye over meg og min helse, ville du aldri ligget her nå."

Var det sant? tenkte han, mens han så at Anna og de andre jentene klatret stadig høyere i stativet og at Anna var først, raskest, at hun dominerte de andre. Han var ikke sikker på at han likte det, for han gjenkjente sin egen, altfor store pågåenhet i henne. Ja, det var vel sant. Tordis hadde fått problemene først. Plutselig husket han det første stedet de hadde bodd, langt nord, ute ved kysten. Der de hadde vært lykkelige. Der livet endret seg. Der ingenting ble som før. Men mens det var "før", hadde de begge vært svimle av glede. Og noe av den samme lykken hadde de til og med klart å gjenerobre etterpå, fordi de hadde vist hverandre at de klarte det, tross alt. Det hadde jo vært vanskelig den gangen også, tenkte Einar, mens han stirret på matpakken som lå ved siden av ham på benken, og som han visste det var forventet at han skulle spise - han åpnet den og tok en motvillig bit av grovbrødet med leverpostei. Tordis hadde bodd alene med Randi da. Barnefaren hadde dratt til havs, og bidragene uteble. Det var da de for første • • •

- • • gang fikk et forhold til de nøytrale, upersonlige konvoluttene som kom i posten hver måned. De som reddet henne. De som gjorde det mulig for dem begge å finne en balanse mellom arbeid og privatliv. De som gjorde det mulig for henne å "våge seg på en til", som hun hadde sagt. Og de hadde vært sikre da, på sin egen ungdom, på at lykken skulle vare. Hvorfor skulle den ikke vare?

Det var mens han tenkte dette at han merket han snart måtte på do. Denne trangen kom alltid så ubeleilig. Når han hadde fått på seg alt yttertøyet. Når middagsgjestene nettopp hadde ankommet. Anna klatret høyere enn han likte. Hun var i sin egen verden, slik hennes far så ofte hadde vært. Det var bare målet hun så. Det hun hadde satt seg fore, som hun måtte gjennomføre. Og selv satt han hjelpeløs og så på henne, beundret henne, men irriterte seg også over hennes stahet, engstet seg for henne, alltid mye mer enn mammaen hennes gjorde. Og det var akkurat som i drømmen: Han skulle på do, men det var ingenting han kunne gjøre med det, ingen steder å gå, ingen plasser han kunne finne et avtrede. For slik var det blitt. Han kunne ikke være for seg selv lenger. Ikke slik som før. Det var kanskje den største prisen han betalte, tenkte han. At han ikke kunne gjemme seg og føle seg usett. Når han en sjelden gang trodde han var alene, var det alltid noen som kom. Det var lenge siden sist det hadde gått galt. Det var han glad for. Ja, det var mange slike trivialiteter han var glad for etterhvert. Tordis hadde også vært glad, lenge før ham, for at hun hadde klart å gjenerobre kontrollen over sin kropp. Det som før hadde vært så smått, nærmest som irriterende innslag i en travel hverdag, var blitt store begivenheter i en dag som etterhvert gikk mye langsommere.

Og allikevel hadde de Anna. Nå sto hun på ett ben der borte, nesten på toppen av klatrestativet. I det skarpe sollyset ble hun mørk, nesten svart, som en av de urørlige skulpturene i parken. Men Anna var langt fra urørlig. "Anna!" ropte han. "Vær forsiktig!" Hun snudde seg mot ham, lysende av selvsikkerhet. "Men pappa, da! Jeg skal jo enda høyere!"

Han kom med en lyd, det datteren lattermildt kalte grynningen hans. Javel. Han kunne gjerne være udyret hvis hun var skjønnheten, og slik hadde det vært lenge nå. Det var verre at han hadde blitt så gammel dette siste året, så mye eldre enn sine 37 år.

Hvem ville trodd at man kunne rammes av slag i så ung alder?

De hadde riktignok snakket om uføreforsikring og sånt, men ikke gjort noe med det. Likevel gikk det bra. Forbausende bra. Men gikk det an å si at Anna hadde det bra? tenkte han plutselig. Ja, selvsagt hadde hun det bra, fordi hun hadde en fantastisk mor, en som hadde overlevd, selv om prisen hun og de alle betalte hadde vært høy. "Døende kom jeg til verden," hadde Tordis sagt med et blekt smil, da det var på det verste, da cellegiftkuren nesten tok knekken på henne. Selv hadde han følt seg sterk, glad for at han kunne være hjemme med Randi og Anna den gangen, at han, for en kort stund, kunne være familiefar, i alle betydninger av ordet. De hadde hatt så kort tid uten sykdom sammen, men den hadde vært intens. Hun var distriktslege der oppe. Han solgte trykkeriutstyr til lokalavisene. De møttes på konsert. En av landets største artister hadde visekveld i kinoen. Etterpå var det nachspiel på den lokale kroen. Tordis • • •

Ny avtale om inkluderende arbeidsliv

Partene i arbeidslivet er enige om å videreføre delmålet om en reduksjon i sykefraværet med 20 prosent i forhold til nivået i andre kvartal 2001. Siden avtalen om et inkluderende arbeidsliv ble inngått i 4. kvartal 2001, er sykefraværet redusert med 10 prosent. I 4. kvartal 2005 økte imidlertid sykefraværet i både IA og ikke-IA-bedrifter.

– At sykefraværet stiger er bekymringsfullt. Avtalen om et inkluderende arbeidslivet er nå fornyet, og myndighetene og partene i arbeidsliv har vist at de vil intensivere arbeidet for å få til ytterligere nedgang i sykefraværet, sier tryggedirektør Nanna Stender.

4. kvartal 2005 var det totale sykefraværet på 6,7 prosent mot 6,4 prosent samme kvartal i 2004. Det lege-meldte sykefraværet er på 5,8 prosent mot 5,5 prosent i 4. kvartal 2004. Det egenmeldte fraværet går noe ned fra 1,0 til 0,9 prosent.

Fraværet mellom 8 og 12 uker øker mest, mens sykefraværet utover et halvt år fortsetter å synke.

– Tidligere og tettere oppfølging kan hjelpe folk raskere tilbake til arbeid. Arbeidsplassen er den viktigste arena for å forebygge sykefravær, og her er det gjort mye bra arbeid. De nye tallene viser at det er viktig med tidlig og kontinuerlig innsats fra alle parter både arbeidsgiver, arbeidstaker, leger og myndigheter, for å inkludere så mange som mulig i arbeidslivet og hindre utstøting, sier tryggedirektøren.

«Hvem ville trodd at man kan rammes av slag i så ung alder?»

Friskmeldt!

Nesodden lensmannskontor slet i flere år med høyt sykefravær fordi mange av de ansatte hadde store ryggplager. Nå er lensmannskontoret friskmeldt!

Kai Jørand Snipstad, lensmann

Fra 2004 – 2005 har langtidsfraværet gått ned fra 9,7 til 1,8 prosent. Bedriftshelsetjenesten skal ha mye av æren for det lave sykefraværet, sier Kai Jørand Snipstad, som er lensmann ved kontoret. Nesodden lensmannskontor som er en inkluderende arbeidslivsbedrift, har et godt samarbeid med IA-kontakten fra Arbeidslivssenteret i Akershus.

– For noen år siden reagerte jeg på det høye sykefraværet, sier Snipstad. Ved lensmannskontoret var det da 15 ansatte, alle forholdsvis unge pluss/minus 30 år.

– 9 av de 15 ansatte hadde ryggplager, og mange lengre sykefravær pga ryggen, og jeg ønsket å finne årsaken, sier han.

Tilrettelegging av arbeidsplassen
Prosjektet startet opp i 2004 da Snipstad tok kontakt med Institutt for bedriftshelsetjeneste.

Bedriftshelsetjenesten fant problemstillingen så interessant at de besluttet å lage et eget prosjekt rundt tilretteleggingen ved Nesodden lensmannskontor. Både det ergonomiske og psykososiale aspektet ved arbeidsplassen ble vurdert. Det ble blant annet satt i gang en større kartlegging av arbeidsforholdene (kontorutstyr, verne- og sambandsutstyr, biler etc).

I samme periode var Nesodden lensmannskontor også med i et pilotprosjekt for anskaffelse av nytt utstyr i politiet. Prosjektet resulterte i at Politiets data- og materielltjeneste nå har ergonomisk riktige lettvestmodeller tilgjengelig for politiet.

– Det viste seg at det var særlig de gamle vestmodellene som var årsaken til ryggplagene for de politiansatte. Lettvest av nyeste modell koster tilsvarende to sykefraværsdager, sier Snipstad.

Økt bevissthet

For å få ned sykefraværet og forebygge, vektlegges nå tilrettelegging av arbeidsplassen, riktig tilpasset verneutstyr og treningsutstyr.

– Noe av det viktigste som har skjedd er nok likevel bevisstgjøringen og den enkeltes fokus på egen situasjon, sier Snipstad.

–Treningsutstyr og strekkbenken som ble installert på eget kontor, er nå plassert i gangen. Vi trengte kontoret igjen. Men vi har investert i fem massasjeputer som hjelper for ryggen, parerer han raskt.

Rapporten fra Institutt for bedriftshelsetjeneste konkluderer med at motivasjon og positiv innstilling til bruk av de innkjøpte treningsapparatene er viktig fremover. Kombinasjonen av gode vester og riktig trening på arbeidsplassen skal gi bedre rygger og mindre sykefravær fremover. Prosjektet er over, men bedriftshelsetjenesten følger opp lensmannskontoret.

Ufør og i jobb

- Skal du føle deg inkludert i samfunnet, betyr jobben mye, sier Gerd Aasen. Hun har følt hvordan det er å stå utenfor på grunn av sviktende helse. Nå er hun tilbake i 25 prosent stilling.

Gerd Aasen

Aasen var ute av arbeidslivet i flere år. Hun var hjemmeværende og hadde flere deltidsjobber før ryggen sviktet. Hun hadde to mislykkede ryggoperasjoner, og var i ferd med å gi opp da

hun fikk brevet fra trygdeetaten.

- Det hele startet med felles informasjonsmøte som ble arrangert av Aetat, trygdekontoret og hjelpemiddelsentralen i Vest-Agder. Etter en ukes tid var jeg i samtale med trygdeetatens mest entusiastiske mann, og etter noen uker satt jeg og skrev vedtak i fylkesnemnda for sosialsaker, sier Gerd Aasen.

Hun jobber nå 25 prosent stilling i

Fylkesnemnda, og det kan bli mer. Arbeidsplassen tilrettelegges, og det er i første omgang ny stol som er aktuelt. I tillegg til lønn får hun uførepensjon.

Skape trygghet

- Det at du kan prøve deg i jobb i inntil fem år, uten at du mister uførepensjonen, tror jeg er vesentlig for at folk skal ha mot til å prøve seg i jobb, sier Gerd Aasen.

Frysordningen av uførepensjonen ble fra 1. januar 2006 utvidet fra tre til fem år. Dette innebærer en hvilende pensjonsrett mens man prøver seg i jobb.

- Det må skapes trygghet for den som vil prøve seg i arbeidslivet. Og det må lønne seg for hver enkelt. For samfunnet er det også en stor gevinst å hente i at en person blir aktiv bidragsyter i stedet for passiv mottaker. Samtidig må vi sørge for

at den som ikke har mulighet til å arbeide, har gode ordninger og mulighet til et aktivt og verdig liv, sier trygdedirektør Nanna Stender.

Organisering – nasjonal oppsikt

Gjennom ordningen vil Fylkestyngdekontoret i Vest-Agder følge opp Gerd Aasen. Hun er en av mange uføretrygdete som fylkestyngdekontoret har vært i kontakt med, og som gradvis har vendt tilbake til jobb.

80 bedrifter i Vest-Agder har sagt ja til å være med på å tilby redusert stilling for uføre som vil tilbake til arbeidslivet. Ordningen har vakt nasjonal oppsikt, og Fylkestyngdekontoret i Vest Agder har allerede besøkt andre fylker for å fortelle om hvordan de har organisert ordningen.

«Livet bare levde, uansett hva det kunne by på av lykke, sykdom eller savn»

– Mange uførepensjonister vil og kan jobbe, og det har stor betydning for den enkelte å få delta i arbeidslivet. Samtidig ser vi at det er en krevende og lang vei å nærme seg arbeidslivet etter en tid med uførepensjon. Vi må i større grad finne løsninger som forebygger utstøtingen og hindre prosesser som fører til en uførepensjon. Avtalen om et inkluderende arbeidsliv er et viktig redskap for både trygdeetaten, arbeidsgivere og arbeidstakere, sier tryggedirektør Nanna Stender. Trygdeetaten disponerer flere ulike ordninger som skal bidra til at uførepensjonister kan komme tilbake til arbeid. I 2005 var det om lag 2500 uførepensjonister som kom i arbeid, eller økte arbeidsinnsatsen som et resultat av oppfølging fra trygdekontoret.

Uføretall

- Uførestatistikken for 2005 viser en lavere andel av nye mottakere som får varig uførepensjon, mens andelen som får tidsbegrenset uførestønad øker. - Dette er positivt, fordi personer som får tidsbegrenset uførestønad har mulighet til å komme tilbake i arbeid gjennom oppfølging fra trygdeetaten, sier tryggedirektør Nanna Stender.
- Uføreytelser er et samlebegrep for to ordninger: Uførepensjon og tidsbegrenset uførestønad (innført 1. januar 2004).
- I 4. kvartal 2005 fikk 41 prosent av nye personer på uføreytelser en tidsbegrenset uførestønad, mens tilsvarende andel året før var 31 prosent.
- Økningen av nye personer på uføreytelser er noe mindre fra 2004 til 2005 enn fra 2003 til 2004. Fra 2004 til 2005 var økningen 3,7 prosent, fra 2003 til 2004 5,6 prosent og fra 2002 - 2003 7,6 prosent.
- Ved utgangen av 2005 var det totalt 319 691 personer på en uføreytelse.
- I overkant av 60 prosent av nye mottakere er over 50 år.

- • • bodde der. Selv var han bare på besøk. Hun fortalte ham at hun var alenemor, at hun levde et spennende liv, at stedet var så rikt på opplevelser og muligheter. Han hadde sagt at han ikke skjønte hvordan det gikk an å bo der. Og hvordan var det mulig at denne berømte artisten hadde klart å finne veien dit? Hun hadde ledd av ham og spurt om han var vel bevart og hvor iallverden han kom fra i verden. Det hadde fått ham til å tenke seg om. Han hadde følt seg så trygg i sin by-tilværelse, vært så sikker på at det var der han ville bo. Det var dessuten så mye han skulle oppleve før han aktet å slå rot. Hadde hun hørt om Rio, New York, Paris? Einar satt på benken i parken og kunne plutselig se hele livet sitt, hvordan puslespillet la seg på plass, nesten uten at han tenkte en tanke. Han måtte undre seg, mens han så at Anna omsider strakte ut hånden og begynte å hjelpe venninnene sine mot toppen av klatrestativet. Når forandrer livet seg til en skjebne? Ved døden? Ved uhellet? Ved sykdommen? Det var jo i tanken at slike ord dukket opp. Skjebne. Men livet selv tok ikke hensyn til slike begreper. **Livet bare levde, uansett hva det kunne by på av lykke, sykdom eller savn.** Å ja, tenkte Einar, med en plutselig heftighet: Tenk om jeg kunne lese livet mitt forfra igjen! Lese begynnelsen med vissheten om hva som skulle komme til å skje! Tordis hadde sagt: "Å leve med sine lidenskaper er også å leve med sin lidelser – som er lidenskapenes motvekt, det korrigerende, å leve med begge deler. Det som vi alle skal erfare en gang." Han hadde ikke tatt henne alvorlig den gangen, fordi lidelsen var ham fremmed. Men hun var lege. Hun hadde sett lidelsen, og hun ble aldri vant til den. Hun gråt like mye hver gang, når hun kom hjem fra båtturene i full storm, fra mennesker som hadde brukket i to, som hadde ligget hjelpeløse på gulvet. Han visste at hun ofte fortiet det verste, de ulykkelige barna, kvinnene som var slått helseløse, den unge gutten som hadde hengt seg. Hennes viktigste budskap var uansett: Det er godt å leve her. Hun var havmenneske. Viddemenneske. Horisontmenneske. Sykdom var allerede da, før hun selv ble rammet, en del av livet hennes. Hun var inkluderende, tenkte han, selv om også hun hadde flyktet fra noe en gang. Andres forventning om hvem hun skulle være. Faren, som hadde mislykt at datteren skulle bli lege, fordi det ikke var noe kvinneyrke. De hadde snakket mye om dette. Muligheten til å gjøre opprør, som de begge hadde hatt. I alle generasjoner var det nedlagt fordommer. Hva var det de selv ikke skulle se og klare å skjønne? Han hadde vært så sikker på at han skjønte alt.

Nå sitter jeg her i parken, tenkte han, avhengig av at noen vil komme. Noe har hendt. Men livet selv tok ikke hensyn til det, ihvertfall ikke til lille Anna, som klatret der oppe i stativet og som på ramme alvor hadde tenkt å stå på hendene om noen strakser, for å imponere alle venninnene sine. Av og til tenkte han: Hun har jo mistet sin far, stakkars liten. Men rett etterpå kom den andre tanken: "Jeg er jo her fortsatt. Jeg ble ikke borte, som mammaen til Bambi." Han grøsset da han tenkte på det. Noen uker før slaget hadde han vært på kjøpesenteret og kjøpt Bambi på dvd. Anna var så opptatt av rådyr. Og i denne perioden, da Tordis endelig hadde begynt, forsiktig, å arbeide igjen, og han kunne fortsette å jobbe femti prosent enda noen måneder, hadde han nydt å hente Anna • • •

Pensjonsreform for å møte eldrebølge

I 2050 vil det være om lag dobbelt så mange alderspensjonister i Norge som i dag. Det er bakgrunnen for den forestående pensjonsreformen.

Pensjonsprosjektet i Rikstrygdeverket jobber blant annet for at kommende pensjonister skal få økt selvbetjening over internett.

Jorun Kongerud, Familie- og pensjonsdivisjonen

For å nå målet om å sikre et fortsatt bærekraftig pensjonssystem i Norge blir det nå gjort grunnleggende endringer i opptjenings- og beregningsreglene.

Veksten i antall pensjonister og den påfølgende veksten i saksbestanden utløser også behov for nye tjenester og nye systemer.

Mer selvbetjening

Detaljene i pensjonssystemet er ikke ferdig utformet. For publikum vil etableringen av selvbetjeningsløsninger fra 2009 fremstå som den mest merkbare forbedringen av tjenestetilbudet.

Selvbetjeningsløsningen vil bygge på mål og strategier for samhandling med brukere og samarbeidende aktører, som er angitt i planen for Norge 2009.

– Løsningen skal tilrettelegges for å fungere sammen med brukerportalen MinSide, slik at hver enkelt bruker skal kunne velge om kommunikasjon med det offentlige skal skje elektronisk. Det skal være mulig å hente ut informasjon om seg selv på en enkel og sikker måte, sier Jorun Kongerud, direktør i Familie- og pensjonsdivisjonen i Rikstrygdeverket.

Bedre planlegging

Publikum skal kunne utføre simuleringer som vil vise den enkeltes pensjonsopptjening og fremtidige pensjonsutbetaling gitt en rekke ulike valg om for eksempel fortsatt yrkesaktivitet og pensjoningstidspunkt.

– Når beslutningen om pensjonering er tatt, vil søknad kunne settes frem via selvbetjeningsløsningen. Resultatet vil også sendes via internettløsningen, sier Kongerud.

For de som får, eller allerede har, innvilget pensjon, vil endringer som har betydning for pensjonen enkelt kunne meldes inn gjennom selvbetjeningsløsningen.

– De nye systemene skal sørge for at pensjonsforvaltningen klarer å handtere et langt større antall brukere og samtidig tilby veiledning innenfor et nytt og mer fleksibelt pensjonsregelverk, sier Kongerud.

Pensjonsreformen vil ha betydelige konsekvenser for trygdeetaten, og for arbeids- og velferdsetaten NAV som opprettes 1. juli 2006.

– Pensjonsprosjektet skal sørge for at etaten foretar de nødvendige forberedelser

Vil du vite mer om din pensjon?

På trygdeetaten.no finner du en pensjonskalkulator der du kan beregne din antatt kommende pensjon. Du kan også bestille en mer nøyaktig serviceberegning fra trygdekontoret. Begge alternativene gjelder pensjon fra folketrygden etter dagens regler.

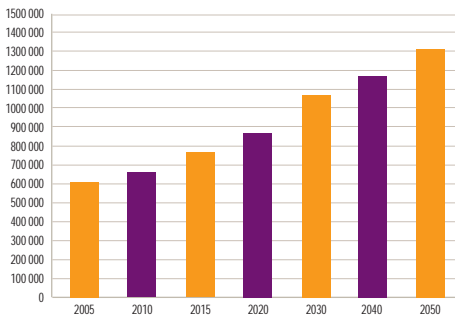
Ny opptjeningsmodell for pensjon

Regjeringen vil i løpet av våren 2006 legge fram en stortingsmelding med forslag til ny opptjeningsmodell for alderspensjon i folketrygden. Forslaget skal bygge på prinsippet om at det skal lønne seg å arbeide. Det skal være en sammenheng mellom arbeidsinnsatsen gjennom hele livet og pensjonsytelsen. Videre skal forslaget ha en god sosial profil og bidra til utjevning av inntektsforskjeller. Vedtaket om å innføre en ordning med levealdersjustering (delingstall) og endret justering av løpende pensjoner, følges opp i meldingen.

Ny ordning for eldre med kort botid i Norge

Supplerende stønad for eldre med kort botid i Norge som ble innført 1. januar 2006 garanterer personer som er over 67 år og bosatt i Norge en samlet inntekt som tilsvarer folketrygdens minstepensjon. - Hensikten er at de skal få en samlet inntekt som tilsvarer folketrygdens minstepensjon, selv om de tidligere har vært bosatt i utlandet i mange år, sier Jorun Kongerud, direktør i Familie- og pensjonsdivisjonen i Rikstrygdeverket. For å komme inn under ordningen, må personen ha fylt 67 år, ha lovlig adgang til bosetting i Norge og ha lavere inntekt enn folketrygdens minstepensjon.

Utvikling i antall pensjonister 2005-2050

– både når det gjelder regelverk, kompetanse, prosesser, organisering og kapasitet, IKT-systemer – og ikke minst informasjon til det norske folk om den nye ordningen og konsekvensene av den for hver enkelt, sier Kongerud.

Prosjektet må ha gjennomført de nødvendige forberedelser for at reformen kan iverksettes i 2010. Brukernes valgfrihet vil øke, og valgene kan få stor betydning for den enkeltes økonomi som pensjonist.

- Publikum skal ha informasjon om pensjonsreformen før den iverksettes, hva reformen består i og hvilke konsekvenser den får for den enkelte.
- Publikum skal ha årlig informasjon om opparbeidede rettigheter og forventet fremtidig pensjon.
- Publikum skal kunne få opplysninger om konsekvensene av sine valg - det vil si at økonomiske konsekvenser av ulike valg må kunne "simuleres" og resultatene må gjøres tilgjengelig for brukerne gjennom selvbetjeningsløsninger og/eller veiledningstjenester. Antall henvendelser fra publikum vil øke, blant annet på grunn av stor økning i antall alderspensjonister og kompleksiteten i henvendelsene må antas å bli høyere enn i dag.

Tre faser

Arbeids- og sosialdepartementet har besluttet å gjennomføre pensjonsreformen i tre faser. Fase 1 er et forprosjekt til fase 2. Fase 2 er innføringen av nytt IKT-system på gammelt regelverk. Fase 3 er innføringen av de nye reglene.

- • • tidlig fra barnehagen, i forsøket på å gi henne tilbake den tryggheten hun hadde tapt da Tordis ble syk. Døden hadde flyttet inn i huset allerede da Tordis hadde kjent den første kulen. Barn værers sånt. Anna begynte å lete etter Døden i alle rom, i alle samtaler mellom foreldrene, i blikkene de sendte hverandre, i tonefallet når de leste på sengen for henne. Bambi, hadde Einar tenkt. Det er vel en søt historie som vi kan se på sammen, for å få fred fra alle de tunge tankene. Ingen kunne være tryggere i armkroken hans enn Anna når de satt og så slik på fjernsynet sammen. Hun lo med Trampe og fniste av Blomst og gledet seg over lykken mellom Bambi-mamma og ungen hennes. Av og til lo hun høyere enn situasjonen på skjermen skulle tilsi. Da hørte han desperasjonen hennes, den som nesten aldri hadde kommet til uttrykk i disse siste månedene. Da trykket han henne enda hardere inntil seg.

Jaktscenen kom fullstendig uforberedt på dem begge. Ingen av dem hadde sett Bambi før. Men begge hadde jo visst hvordan Bambi så ut, og da de i fellesskap hadde satt inn dvd-en, for Anna elsket jo alle slike tekniske ting, forventet de seg en kostestund blant dyrene i skogen, lykken mellom mor og barn og den stolte rådyrpappaen i skogbrynet et sted. Men hva var det som skjedde? Faren hadde knapt vist seg i historien, og moren og den lille Bambi var blitt uadskillelige. Det var de to mot verden. Einar husket hvordan han hadde gledet seg over de fine dyreportrettene, hvordan tegnerne hadde fått frem de fruktsomme i rådyrets vesen. Der været Bambi-mamma etter farer! Den langstrakte halsen. Den følsomme nesen. Det levende blikket. Anna trykket seg nærmere ham da moren plutselig begynte å løpe. Det var ikke trygt der ute på engen. Jegerne hadde dem under oppsikt. "Løp, Bambi, løp!" ropte Bambi-mamma med den varme, moderlige stemmen sin. Men nå var den ikke rolig lenger, den var anspent, slik Tordis hadde vært anspent og nervøs de fæle dagene da hun gikk omkring som et dyr i bur og ventet på resultatet av prøvene. Og nå løp Bambi med gutten sin mot sikkerheten inne mellom trærne, og Anna begynte å gråte, selv om han hadde sagt: "Det er ikke farlig, barnet mitt!" Men så hørte de begge det skarpe skuddet, og begge så at moren brått ble borte, at det bare var Bambi som løp videre. Bambi, som endelig sto inne i skyggen mellom trærne og ropte, lykkelig som bare et barn kan være: "Vi klarte det, mamma! Vi klarte det!" Men moren var der ikke lenger. "Mamma? Mamma?" Bambis stemme ble mer og mer usikker. Og Anna hadde skjont det, lenge før ham selv: At mammaen aldri ville komme tilbake. At hun var skutt og drept. Og da gråt hun en gråt han aldri hadde hørt før. Den kom fra et dyp han ikke hadde visst at hun hadde. En gråt som uttrykte en innsikt, en visshet, om det mest forferdelige som kunne hende. Han prøvde å trøste henne med at det var faren som endelig overtok ansvaret. Nå var det hans tur til å vise sin omsorg. Han som så langt bare hadde vært konge, hersker, fyrste. Og Einar husket at han hadde identifisert seg med ham, lykkelig uvitende som han hadde vært om det som snart skulle hende med den lille familien. Ja, det var farens tur til å ta ansvar. Han prøvde å trøste Anna, men ordene var hjelpeløse og fattige, og hun avsto dem stolt. "Ikke snakk mer, pappa!" • • •

• • • Bambi hadde flerret opp et sår, synliggjort en redsel som de begge hadde prøvd å holde skjult under sykdomsperioden til Tordis. Og han husket det nå: at han hadde følt seg hjelpeløs allerede da, enda han hadde vært frisk. For hvordan skulle han være en god far for henne? Og hva om Tordis hadde dødd, hun også? Ville han klart å oppdra henne, gi henne trygghet og kjærlighet nok? Der han satt på benken i parken, skjønte han plutselig at dette jo var en engstelse som var løst fra spørsmålet om helse. Angsten, redselen, fantes jo hele tiden. Selv hos de rikeste, de tilsynelatende friskeste. Sykdommen tok ikke hensyn til klassesammenheng. Den tok det den fikk. Den tok både gammel og ung.

I samme øyeblikk datt Anna ned fra stativet. De voksne så det ikke. De sto med ryggen til. Einar ropte hysterisk: "Anna! Anna!" Han hørte gråten hennes. Misunte henne hennes barnlige evne til så lett å kunne uttrykke sine følelser. "Anna! Anna!" Han ropte igjen. Da kom hun løpende mot ham, overså de voksne som endelig hadde hørt ropene og ville hjelpe til. Men det var han hun søkte, hans fang, hans armer. "Pappa! Pappa!" Han løftet henne opp, hadde henne i hendene sine, på fanget sitt, strøk henne over håret, slik han alltid gjorde. "Jeg falt ned, pappa!" hulket hun, sint og forskrekket over alt hun ennå ikke mestret i livet. "Ja, jeg så det, barnet mitt. **Men det gikk bra. Det går som regel bra.**"

Hun ble værende hos ham lenge. Gråt ikke lenger. Spiste opp brødsreven med leverpostei sammen med ham. De satt i det skarpe solskinet, snakket om løst og fast, om kunsten å klatre i stativ, om hva mamma ville lage til middag, om hvor mange hull Randi hadde hatt hos tannlegen.

"Men pappa, skal du ikke tilbake til trykkeriet? Kommer det ikke snart noen og henter deg?"

"Jo," svarte han. "Der borte kommer de." De satt stille og ventet. Han trykket henne inntil seg, kjente henne så nær. n

«Men det gikk bra.
Det går som regel bra.»

Selvbetjening gir økt aktivitet

På selvbetjeningsløsningen MinFastlege på trygdeetaten.no kan innbyggerne finne ut hvilken fastlege de har og se oversikt over hvilke leger som har ledige plasser på sin liste. Løsningen gir innbyggere muligheten til selv å bytte fastlege, eller melde seg inn i eller ut av ordningen. Løsningen har nok en gang bekreftet at selvbetjening gir større aktivitet, forteller Anne Cecilie Holter-Sørensen i Helsetjenestedivisjonen i Rikstrygdeverket.

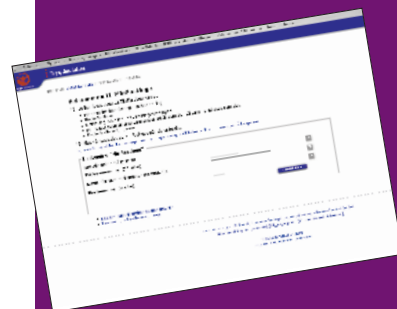
I årets to siste måneder har det skjedd 48703 bytter, mot normalt 42488 på samme tid i 2004. 46 prosent av byttene skjedde gjennom selvbetjeningsløsningen. Målet er at 60 prosent av byttene skjer på denne måten i løpet av 2006.

Terskelen er blitt lavere

– Det er ikke et mål at folk skal bytte fastlege oftere, men vi har villet gjøre det enklere for dem som er i byttmodus. Terskelen for å bytte lege er blitt lavere. Tidligere har de måttet ringe fastlegekontoret jevnlig for å høre om det er ledig plass. Det er nemlig ikke anledning til å stå på venteliste for å bli tilknyttet en fastlege, forklarer Holter-Sørensen.

Selvbetjening er målet

Alle, både innbyggerne og etaten, er tjent med at folk gjør mest mulig selv. Her spiller etaten selv den viktigste rollen. MinFastlege har gjennom sine transaksjonsløsninger lagt mye av grunnlaget for framtidige selvbetjeningsløsninger i NAV.

Trygdeetaten med servicekontor i Spania

5. september 2005 åpnet trygdeetaten servicekontor i Alfaz del Pi, Costa Blanca. Kontoret gir informasjon og veiledning i trygdespørsmål til nordmenn i Spania.

Anne Grethe Sirevåg var en av de første besøkende på trygdeetatens servicekontor i Spania. – Det er kjempefint at trygdeetaten har kommet hit, alt blir enklere for oss som bor her, sier hun.

Nedbemanning og sykefravær

Rikstrygdeverket (RVT) har gjennomført en analyse av sykefravær i nedbemanningsbedrifter. Resultatene viser at sykefraværet sank drastisk den første perioden av omstillingen for deretter å stige betydelig.

Analysen baserer seg på informasjon fra perioden 2000 til 2004 om ansatte som arbeidet i nedbemanningsbedriften i hele denne perioden.

I nedbemanningsbedriftene sank sykefraværet blant de ansatte de første to årene til et nivå som var lavere enn i andre sammenlignbare bedrifter. Sykefraværet i nedbemanningsbedriftene steg deretter, og endte betydelig høyere.

Undersøkelsen viser i hovedtrekk at nedgangen i sykefraværet første halvdel av observasjonsperioden kan tolkes som en disiplineringseffekt skapt av jobbsikkerhet. Den sterke veksten i sykefraværet i andre

halvdel av perioden, kan tolkes som en bekreftelse på at disiplineringen bare varte til man visste at man fikk beholde jobben. En alternativ eller supplerende tolkning kan være at langvarig stress på grunn av jobbsikkerhet og annet hadde negative helsemessige konsekvenser som ga seg utslag sent i nedbemanningsprosessen.

Både internasjonal litteratur og RTVs analyse har vist at både jobbsikkerhet og andre sider ved omstilling kan ha effekt på sykefravær og kanskje også på helse, men disse sammenhengene varierer. Undersøkelsene gir likevel grunn til å understreke at tempoet og måten de blir gjennomført på, sannsynligvis har betydning for de reelle menneskelige og økonomiske kostnadene ved omstillinger.

Les hele rapporten på trygdeetaten.no - RTV-rapport 6/2005

I Spania bor det om lag 4000 trygdemottakere, over halvparten i Alicante-området. I tillegg kommer langstidsboende og turister.

– Ved å opprette et eget kontor i Spania kommer vi nærmere brukerne og kan være et bindeledd til trygdeetaten i Norge. Vi får også mulighet til bedre og tettere oppfølging av trygdemottakere som bor eller oppholder seg i området, sier Magne Fladby i Rikstrygdeverket som er ansvarlig for etableringen av kontoret.

Stor oppmerksomhet

Han forteller at servicekontoret har fått stor oppmerksomhet fra spanske myndigheter og andre land som vurderer å gjøre noe lignende.

Servicekontoret har fått god mottakelse blant norske beboere i området.

Anne Grethe Sirevåg fra Stord har bodd i Spania i 18 år og var en av de første brukerne som var innom kontoret.

– Det er kjempefint at trygdeetaten har kommet hit, alt blir enklere for oss som bor her. Jeg tror de får mye å gjøre, sier Sirevåg.

I løpet av 2005 registrerte kontoret om lag 600 henvendelser. Nesten alle områder innen trygdeetatens tjenester ble berørt, men særlig helsetjenester og medlemskap.

600 millioner utbetales til Spania

Trygdeetaten utbetaler årlig 3 milliarder kroner til utlandet, av dette går 1/5 (600 mill kr) til Spania. Kun til Sverige blir det utbetalt mer fra trygdeetaten når det gjelder utlandet.

– Vi har intensivert arbeidet med å forebygge og avdekke trygdemisbruk både i Norge og i utlandet. Dette er en viktig del av arbeidet også ved servicekontoret i Spania, sier Fladby.

Stort behov

Servicekontoret er lokalisert i samme bygg som Den Norske Klubben i Alfaz del Pi.

– Det er viktig for oss å samarbeide med de norske miljøene i Spania. Servicekontoret er et to års prøveprosjekt og evalueringen vil vise om det blir en permanent løsning.

111 år med trygdeetaten

111 år etter den første sosiale trygdeordningen i Norge legges trygdeetaten ned og den nye NAV Arbeids- og velferdsetaten etableres. Vi tar et historisk tilbakeblikk sammen med Liv Ånerud Tangen som har fulgt etaten i 30 år.

Liv Ånerud Tangen

Hun startet som kontorassistent ved Trygdekassen i Skedsmo i 1964. Det var den gang det meste skjedde manuelt og du fikk pengene kontant fra kassa.

– Vi brukte manuelle skrivemaskiner, stensileringsmaskinen og spritduplikatoren. Jeg husker godt lukten av sprit fra kopiene, smiler hun.

Rullebånd til kassen

– Den første tiden i trygdekassen, satt vi bak en lang skranke som var inndelt etter bokstaver og utstyrt med rullebånd på innsiden. Kravene som gjaldt ”korttidsytelser” ble behandlet mens brukeren ventet, og utbetalingsanvisningen ble sendt på båndet som endte i kassa. Det ble ikke brukt nummerlapper den gangen, så du ble ropt opp ved navn og fikk kontantene utbetalt i kassa, sier Ånerud Tangen.

– Men vi var nøye med taushetsplikten, påpeker hun.

– Saksbehandlingstiden på andre ytelser, den gangen kalt langtidsytelser, kunne være en utfordring. Det var ikke noe som het normtid eller saker utover ytre grense den gang, sier hun.

Velferdsstaten utvikles

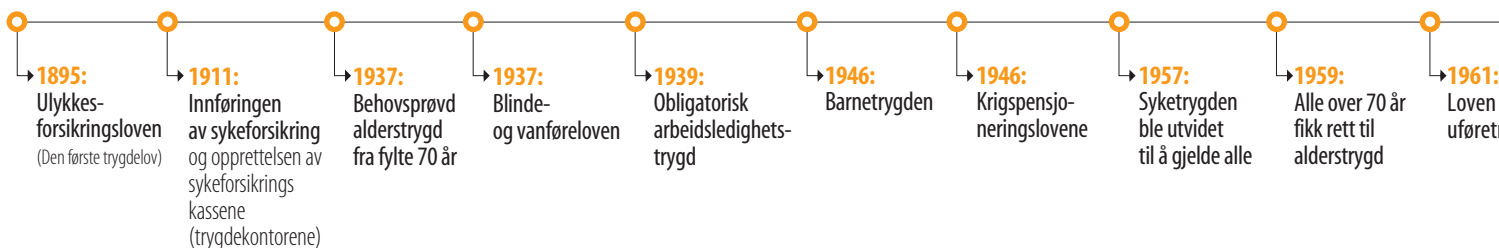
Folketrygden ble innført i 1967. Dette var den største velferdsreformen som hadde skjedd i trygdens historie. Folketrygden skulle ivareta to hovedprinsipper. Det var minstesikringsprinsippet og standardsikringsprinsippet. Fra loven kom og fram til begynnelsen av 80-tallet ble ytelsene fra folketrygden utbygd og forbedret i takt med utviklingen av velferdsstaten. I 1971 ble syketrygden, yrkesskadetrygden og arbeidsløsetrygden innkorporert i folketrygden. Trygdekassen skiftet navn til trygdekontor og etter noen år ble det slutt på kontantutbetalinger.

Regelstyring

Da trygdeetaten startet sin virksomhet for over 100 år siden, var det først og fremst regelverket og omfanget av utgiftene som sa noe om styringen av virksomheten.

Den teknologiske utviklingen har, særlig de siste 20 årene, gitt stadig bedre muligheter for mer eller mindre automatisk produksjon av statistikk for styringsformål. Det gjennomføres også spesielle undersøkelser av kvaliteten på etatens arbeid på risikoområder. Dette gir bedre muligheter til å iverksette tiltak for å øke kvaliteten på etatens arbeid. – Etaten jobbet med å få ned saksbehandlingstiden og slagordet ”rett ytelse til rett tid” var kommet inn i etaten, sier Ånerud Tangen.

Arbeidsløshetskassene

De første frivillige arbeidsløshetskassene kom på 1800-tallet, og i 1906 kom den første frivillig ordning som hadde et klart preg av sosialforsikring. Norge var det andre landet i verden, bare Frankrike var før ute. Dette var et spleiselag mellom arbeidsgivere og arbeidstakere (gjennom fagforeningene), med et mindre tilskudd fra staten. Så sent som i 1935 var bare hver fjerde fagorganiserte arbeider medlem.

Fattigfolks kår

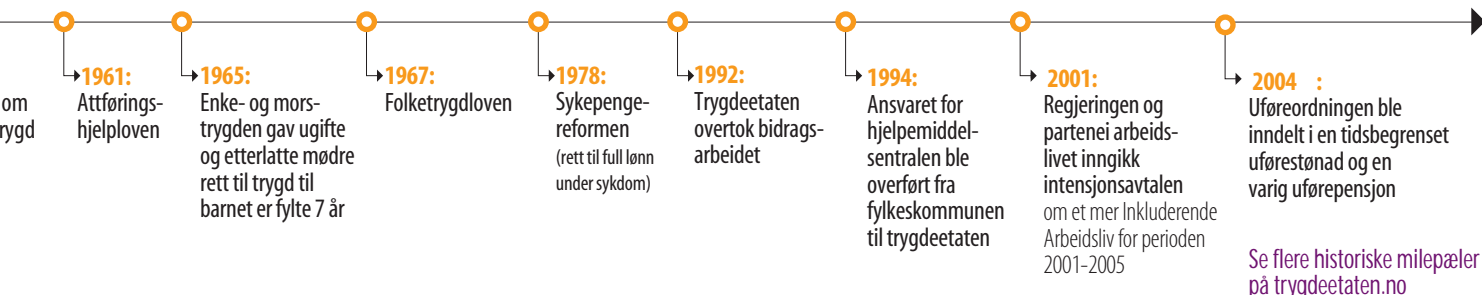
Fra midten av 1700 tallet ble fattigkommisjoner nedsatt. Der satt "øvrigheta" med presten som formann og lensmannen som medlem, og skilte mellom "verdige og uverdige trengende". I 1845 kom den første fattigloven. Den ble endret flere ganger. Kravene for å få hjelp ble skjerpet. For mange kommuner ble fattighjelpen en tung økonomisk bær.

Rett ytelse til rett tid er fortsatt – og må være – sentrale aspekter ved trygdeetatens virksomhet, men nye perspektiver har resultert i at etatens arbeidsmåter har endret seg mye de siste årene.

Serviceerklært

Trygdeetaten var for eksempel på 90-tallet en foregangs-etat med innføring av serviceerklæringer i offentlig forvaltning, noe som betydde mye for den videre utviklingen av forholdet til etatens brukere. Liv

Ånerud Tangen har hatt mange lederstillinger i etaten opp gjennom årene. - Årene i etaten har vært spennende, og det å gjøre en samfunnsnyttig jobb har alltid vært viktig for meg. Det som har preget årene, spesielt i lederstillingene, har vært å skape resultater gjennom andre mennesker til det beste for brukerne, sier Liv Ånerud Tangen.

Navigator Saglie

Tor Saglie har tatt på seg oppgaven å stå ved roret når den norske velferdsforvaltningen skal reformeres. Han legger ikke skjul på at ansvaret tynger. Sterke møter med brukere som har opplevd uverdigg behandling av det offentlige, har gitt ham en ekstra indre drivkraft.

– Hvis vi ser den offentlige velferdsforvaltningen under ett, får enkelte brukere i dag et tilbud som ikke er en moderne velferdsstat verdig, sier Tor Saglie.

– Du vil si det så sterkt?

– Ja. Jeg har fått sterke opplevelser av å se hvordan enkelte mennesker blir rammet av manglende samarbeid på tvers av offentlige etater. Jeg har møtt mennesker som har blitt kasteballer mellom offentlige kontorer, og som har opplevd urimelig behandling fordi de er puttet inn i mer eller mindre tilfeldige kategorier.

Historiens største velferdsreform

Tor Saglie er mannen som har tatt på seg den formidable jobben med å lede Norges historiens største velferdsreform - NAV. Han var departementsråd i Kommunaldepartementet da forespørselen kom fra daværende arbeids- og sosialminister Dagfinn Høybråten. Saglie fikk knapt tid til å verken grue seg eller å bekymre seg før han i august 2005 påtok seg toppjobben i det mediene kaller den nye superetaten.

– Jeg sa ja til å ta på meg denne oppgaven fordi det er en meningsfull og viktig jobb. Denne oppfatningen har bare for-

sterket seg de månedene jeg har ledet NAV Interim. Før jeg begynte hadde jeg en teoretisk forståelse av hvor viktig NAV-reformen er. De siste sju månedene har jeg imidlertid fått sterke personlige opplevelser

i møte med brukere. Enkelt-skjebner har festet seg på netthinnen, og jeg har ikke lenger bare en teoretisk forståelse av de problemene vi skal løse. Det har gitt meg et personlig engasjement for å gi mennesker et bedre liv, sier NAV-direktøren.

Han legger til at reformen også har et viktig samfunnsøkonomisk perspektiv. I dag står rundt 750.000 mennesker i yrkesaktiv alder utenfor arbeidslivet. Det er en økonomisk belastning på fellesskapet, samtidig som behovet for arbeidskraft øker. Dersom målene med NAV nås, vil det kunne resultere i store økonomiske gevinster.

– Samlet sett gjør dette at det er enkelt å ta på seg den byrden denne stillingen innebærer – for det er en byrde. Hadde jeg ikke hatt en indre motivasjon, og hadde jeg ikke sett denne reformen som så

meningsfull, hadde det nok vært vanskelig å stå løpet ut, sier han åpenhjertig.

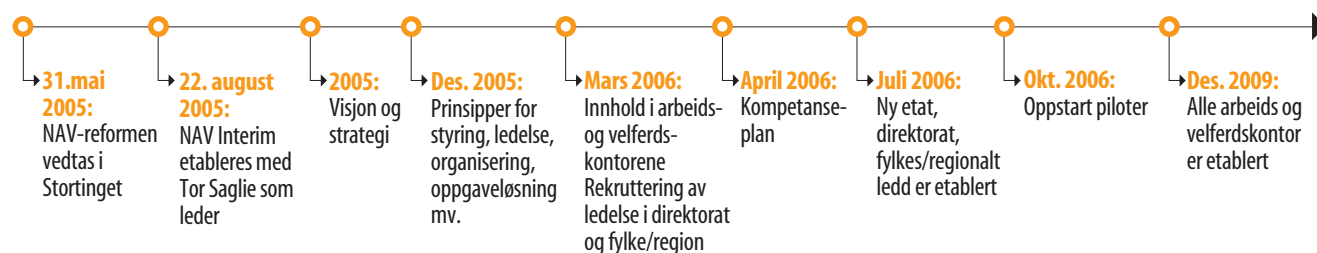
Bedre hjelp til de svakeste

Essensen i NAV-reformen er at flere mennesker skal komme i arbeid og aktivitet, og færre

«Jeg har fått sterke opplevelser av å se hvordan enkelte mennesker blir rammet av manglende samarbeid på tvers av offentlige etater»

skal gå på ulike former for passive stønader. I tillegg skal den nye forvaltningen gjøre det lettere for brukerne å nå de tjenestene de trenger.

– Spesielt skal NAV i større grad kunne hjelpe de menneskene i de mest utsatte posisjonene i samfunnet. Vi utformer nå en ny forvaltning der det skal bli mer tid til den enkelte, med mer ressurser til indi-

NAV-reformen:

- NAV-reformen ble vedtatt i Stortinget våren 2005. Aetat og trygdeetaten legges ned, og en ny statsetat – NAV Arbeids- og velferdsetaten - skal etableres fra 1. juli 2006. Innen 2010 skal alle landets kommuner ha et eget NAV-kontor, der kommunenes sosialtjeneste og NAV Arbeids- og velferdsetaten har samordnet sine tjenester. Sosialtjenesten beholder ansvaret for sine oppgaver etter lov om sosiale tjenester.
- Navnet på de lokale arbeids- og velferdskontorene blir NAV, etterfulgt av kommune- eller stedsnavn. For eksempel NAV Oppegård.
- Fylkesnivået vil få samme navnstruktur, for eksempel NAV Finnmark.
- Den nye statsetaten vil heter NAV Arbeids- og velferdsetaten, mens direktoratet vil hete NAV Arbeids- og velferdsdirektoratet.

NAV Interim:

- NAV Interim ble etablert 22. august 2005
- I mars 2006 var det rundt 400 medarbeidere i NAV Interim.
- NAV Interims over 30 prosjekter er fordelt på seks programområder:
 - HR-prosesser
 - Ny etat
 - IKT
 - Nye arbeids- og velferdskontorer
 - Kommunikasjon
 - Pensjonsreformen

viduell og tett oppfølging. Disse trenger en annen type bistand og rådgivning enn det vi har i dag, for å i større grad inkluderes i arbeidslivet og andre viktige samfunnsarenaer. Dette krever at de NAV-ansatte har mer tid til å motivere brukere, og diskutere med dem hva som er gode løsninger i den enkeltes situasjon.

NAV Interim har valgt et grunnleggende organisatorisk grep for å sikre at det er nok tid og ressurser til å følge opp de brukerne som har behov for det. Medarbeiderne ved NAV-kontorene skal bruke mindre tid på rutinemessige forvaltningsoppgaver, og mer tid på brukerne.

– Et svært viktig grep vi gjør er å flytte rene forvaltningsoppgaver fra førstelinjen og over i andre enheter. Dette skal også sikre en god administrasjon av de rent rettighetsbaserte finansielle tjenestene.

– Hvordan håper du brukerne ser på NAV et par år etter at reformen er gjennomført?

– De skal oppleve at de blir møtt med respekt, vennlighet og profesjonalitet i en tydelig og kompetent organisasjon. De ansatte i NAV-kontorene skal være samtalepartnere, veiledere og støttespillere som hjelper til med å gi et grunnlag for å leve

gode liv. Men de skal ikke diktere hvordan livet skal leves – bare bidra til å sikre forutsetningene.

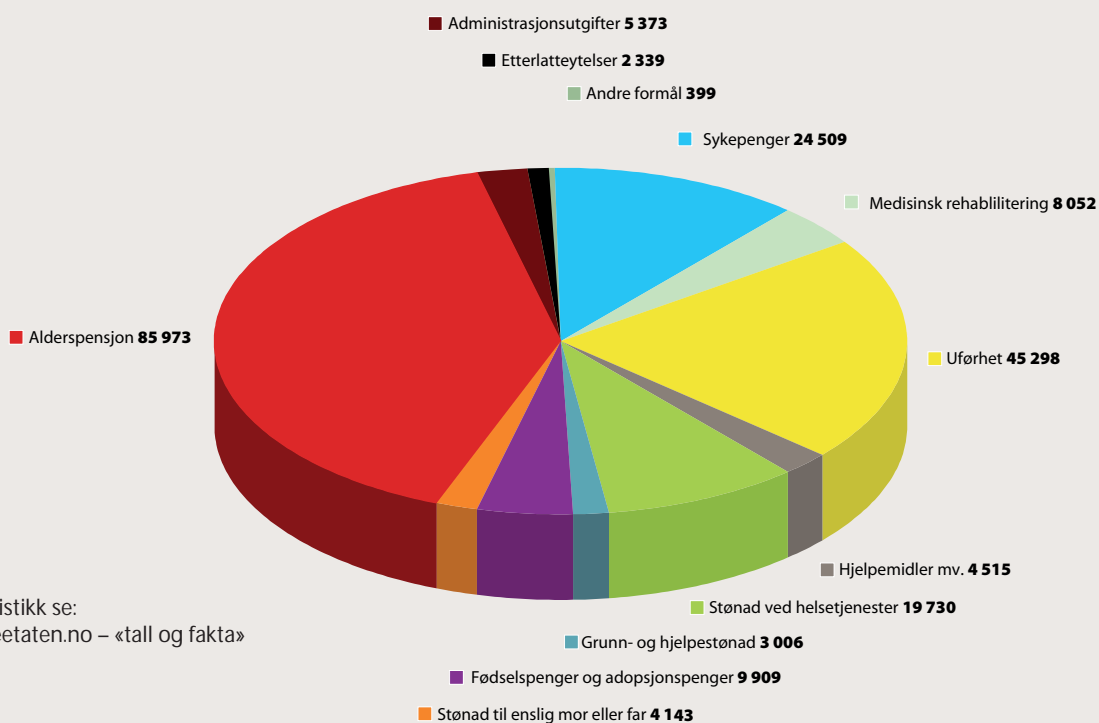
Fra trygdeetaten til NAV

1. juli legges trygdeetaten ned, og Tor Saglie ser NAV som en naturlig videreutvikling av de endringene etaten har gått gjennom siden den første trygdeloven ble vedtatt i 1895. Fra en inntektssikrer og regelforvalter, til stadig mer fokus på aktiv veiledning og sterkere brukerorientering.

– Trygdeetaten har hatt en spennende utvikling de senere årene, og har i stadig større grad jobbet mot å få mennesker i arbeid og aktivitet. Her er arbeidet ved hjelpemiddelsentralene og arbeidslivssentrene gode eksempler. Denne utviklingen går rett inn i kjernen av det NAV handler om. NAV representerer et naturlig skritt videre i denne utviklingen. Det innebærer dermed ikke noe helt nytt, men en ytterligere forsterkning av arbeidet med aktiv veiledning og oppfølging. Samtidig skal trygdeetatens viktige oppgave med å sikre brukerne rent finansielle tjenester videreføres på en god måte, sier NAV-direktør Tor Saglie.

FOLKETRYGDENS UTGIFTER UT BETALT AV TRYGDEETATEN

Tall i millioner kroner

For mer statistikk se:
www.trygdeetaten.no – «tall og fakta»

Fakta om trygdeetaten

Folketrygdloven skal:

- Sikre inntekt.
- Kompensere for utgifter.
- Gi hjelp til selvhjelp slik at den enkelte kan fungere både privat og i yrkeslivet.
- Trygdeetaten forvalter også en rekke andre større og mindre sosiale over-føringsordninger som barnetrygd, kontantstøtte, krigspensjon, barnebidrag og avtalefestet pensjon.

Visste du at:

Trygdeetatens tjenester har stor betydning for mange enkeltmennesker:

- I løpet av livet får så godt som alle innbyggere i Norge behov for bistand fra trygdeetaten.
- Ca. 1,3 millioner mennesker har trygd som sin viktigste inntektskilde.
- I underkant av 2 millioner mottar løpende ytelse fra trygdeetaten.
- Etaten behandler årlig mer enn 6 millioner saker.
- Trygdeetaten utbetaler mer enn 230 milliarder kroner per år.

Her finner du trygdeetaten:

- Hjemmesiden trygdeetaten.no
- NRK tekst-TV s. 808
- Trygdeetatens servicetelefon **810 33 810**, automatisk telefontjeneste for informasjon om utbetalingsbeløp og utbetalingsdatoer og hva du kan ha krav på i forskjellige livssituasjoner. I tillegg kan du bestille brosjyrer og blanketter og serviceberegning av alderspensjonen din gjennom denne telefontjenesten. Du kan også bestille Europeisk helsetrygdkort til deg selv, ektefellen og barna dine.
- Trygdekontor i hver kommune, og i bydeler i større byer. Nummeret finner du i telefonkatalogen og under kontaklinfo på trygdeetaten.no.
- Fylkestrygdekontor, hjelpemiddelsentral og arbeidslivs-senter i hvert fylke.
- Fra 1. juli 2006 opprettes ny etat for arbeids- og velferd (se side 18-19).

Trygdeetaten